

fiant». 4 Qui respondens dixit:

«Scriptum est:

“*Non in pane solo vivet homo,
sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei*”».

5 Tunc assumit eum Diabolus in sanctam civitatem et statuit eum supra pinnaculum templi 6 et dicit ei: «Si Filius Dei es, mitte te deorsum. Scriptum est enim:

“*Angelis suis mandabit de te,
et in manibus tollent te,
ne forte offendas ad lapidem pedem tuum*”».

7 Ait illi Iesus: «Rursum scriptum est: “*Non tentabis Dominum Deum tuum*”».

8 Iterum assumit eum Diabolus in montem excelsum valde et ostendit ei omnia regna mundi et gloriam eorum 9 et dicit illi: «Haec tibi omnia dabo, si cadens adoraveris me». 10 Tunc dicit ei Iesus:

«Vade, Satanas! Scriptum est enim:
“*Dominum Deum tuum adorabis
et illi soli servies*”».

11 Tunc reliquit eum Diabolus, et ecce angeli accesserunt et ministrabant ei.

PRAEDICATIO ET SANATIONES IN GALILAEA: 4,12-18,35

*Iesus evangelizare incipit: 4,12-17
(12-17: Mc 1,14s L 4,14s)*

12 Cum autem audisset quod Ioannes traditus esset, secessit in Galilaeam. 13 Et relicta Nazareth, venit et habitavit in Capharnaum maritimam 14 in finibus Zabulon et Nephthali, ut impleretur, quod dictum est per Isaiam prophetam dicentem:

15 «*Terra Zabulon et terra Nephthali,
ad viam maris, trans Iordanem,
Galilaea gentium;*

16 *populus, qui sedebat in tenebris,
lucem vidit magnam,*

4 isti lapides panes fiant. At ille respondens, dixit, Scriptum est, Non solo pane vivet homo, sed ex quovis verbo prodeunte per os Dei (Deut. 8, 3).

Dt 8,3 5 Tunc assumit eum diabolus in sanctam urbem, 6 et statuit eum super pinnas templi: dicitque ei, Si Filius es Dei, dejice te ipsum deorsum; nam scriptum est, Angelis suis praecipiet de te, et ipsi attollent te in manus, nequando offendas ad lapidem pedem tuum (Ps. 91, 11).

Ps 91,11s 7 Dixit ei Iesus, Vicissim scriptum est, Non tentabis Dominum Deum tuum (Deut. 6, 16).

Dt 6,16 8 Rursum assumit eum diabolus in montem sublimem valde, et ostendit ei omnia regna mundi, 9 et gloriam eorum: dicitque ei, Haec omnia tibi 10 dabo, si prostratus adoraveris me. Tunc dicit ei Iesus, Abi, Satana; scriptum est enim, Dominum Deum tuum adorabis, et illum solum coles (Deut. 6, 13).

Dt 5,9; 6,13 Tunc missum fecit eum diabolus; et ecce, angeli accesserunt, et ministrabant ei.

12 QUUM audisset autem Iesus Joannem traditum 13 esse in custodiam, regressus est in Galilaeam: et relicta Nazareth, venit et habitavit in Capernaum

14 urbe maritima, in finibus Zabulon et Nephtholim: ut impleretur quod dictum est per Esaiam prophetam, dicentem, Terra Zabulon, et terra Nephtholim, ad viam maris secus Jor-

14,3 Mc 6,17 L 3,20 J 3,24 15 danem, Galilaea gentium: populus positus in tenebris vidit lucem magnam: et positus in regione et umbra mortis lux exorta est (Es. 9, 1. 2).

J 2,12 16

Is 8,23; 9,1

¶ 4.4 ~ in solo pane C | vivit CW • 5 assumpsit C | super C • 6 dixit CWS | scriptum est enim] add. quia CWS | mandavit C • 8 assumpsit C • 9 dixit CWS | illi] ei C | ~ omnia tibi C • 10 enim om. S • 12 audisset] add. Iesus C • 13 relicta] add. civitate CWS | maritima C • 14 adimpleretur CS | dicentem om. CWS • 15 ad viam] via CWS | Galilaeae WS • 16 ~ vidit lucem magnam C

*et sedentibus in regione et umbra mortis
lux orta est eis».*

L 1,79

17 Exinde coepit Iesus praedicare et dicere: «Paenitentiam agite; appropinquavit enim regnum caelorum».

10,7
L 10,9.11

*Primos discipulos vocat: 4,18-22
(18-22: Mc 1,16-20 L 5,1-11 J 1,35-51)*

18 Ambulans autem iuxta mare Galilaeae, vidit duos fratres, Simonem, qui vocatur Petrus, et Andream fratrem eius, mittentes rete in mare; erant enim piscatores. 19 Et ait illis: «Venite post me, et faciam vos piscatores hominum». 20 At illi continuo, relictis retibus, secuti sunt eum.

21 Et procedens inde vidit alios duos fratres, Iacobum Zebedaei et Ioannem fratrem eius, in navi cum Zebedaeo patre eorum reficientes retia sua, et vocavit eos. 22 Illi autem statim, relicta navi et patre suo, secuti sunt eum.

8,21s

*Turbae concurrunt: 4,23-25
(23-25: Mc 3,7-12 L 6,17-19)*

23 Et circumibat Iesus totam Galilaeam, docens in synagogis eorum et praedicans evangelium regni et sanans omnem languorem et omnem infirmitatem in populo. 24 Et abiit opinio eius in totam Syriam; et obtulerunt ei omnes male habentes, variis languoribus et tormentis comprehensos, et qui daemonia habebant, et lunaticos et paralyticos, et curavit eos. 25 Et secutae sunt eum turbae multae de Galilaea et Decapoli et Hierosolymis et Iudaea et de trans Iordanem.

9,35 Mc 1,39
L 4,14s.44

Mc 6,55s

*Sermo in monte:
De vera iustitia:
5,1-7,29*

(1-12: L 6,20-26)

L 6,20-49

5 Videns autem turbas, ascendit in montem; et cum sedisset, accesserunt ad eum discipuli eius; 2 et aperiens os suum docebat eos dicens:

Beatitudines: 5,3-12

3 «Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum caelorum.,

Is 61,1

16 et umbra] umbrae C • 18 autem] add. Iesus C • 19 vos] add. fieri C W S • 22 relicta navi et patre suo] relictis retibus et patre C W S • 25 et³⁺⁴] add. de C
¶ 5,1 autem] add. Iesus C

17 Ex eo tempore coepit Iesus praedicare, et dicere, Resipiscite; appropinquavit enim regnum caelorum.

18 Ambulans autem Iesus ad mare Galilaeae, vidit duos fratres, Simonem, qui dictus est Petrus, et Andream fratrem eius, jacentes rete in mare: 19 (erant enim piscatores:) et dicit eis, Sequimini me, et faciam vos piscatores hominum. Illi vero statim, omissis retibus, secuti sunt eum.

21 Tunc progressus illinc, vidit alios duos fratres, Iacobum filium Zebedaei, et Joannem fratrem eius, in navigio cum Zebedaeo patre suo, sarcientes retia sua; et vocavit eos. Illi autem statim omisso navigio et patre suo secuti sunt eum.

23 OBIVIT autem totam Galilaeam Iesus, docens in synagogis ipsorum, et praedicans evangelium regni, et sanans quemvis morbum et quemvis languorem in populo. Et emanavit fama ipsius in totam Syriam; et obtulerunt ei omnes male affectos, variis morbis et cruciatibus detentos, et daemonicos, et lunaticos, et paralyticos; sanavitque eos.

25 Et secuta est eum turba multa a Galilaea, ac Decapoli, et Hierosolymis, et Judaea, et regionibus trans Jordanem situs.

5 Quum vidisset autem turbam, ascendit in montem; et quum consedisset, adierunt eum discipuli ejus. Tunc aperto ore suo docebat eos, dicens,

3 Beati pauperes spiritu: quoniam ipsorum est regnum caelorum.

4 Beati, qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.

5 Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.

6 Beati, qui esuriunt et sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.

7 Beati misericordes, quia ipsi misericordiam consequentur.

8 Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.

9 Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.

10 Beati, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum caelorum.

11 Beati estis cum maledixerint vobis et persecuti vos fuerint et dixerint omne malum adversum vos, mentientes, propter me. 12 Gaudete et exultate, quoniam merces vestra copiosa est in caelis; sic enim persecuti sunt prophetas, qui fuerunt ante vos.

De sale terrae et de luce mundi: 5,13-16
(13: Mc 9,50 L 14,34s)

13 Vos estis sal terrae; quod si sal evanuerit, in quo salietur? Ad nihilum valet ultra, nisi ut mittatur foras et conculcetur ab hominibus.

14 Vos estis lux mundi. Non potest civitas abscondi supra montem posita; 15 neque accendunt lucernam et ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus, qui in domo sunt. 16 Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant vestra bona opera et glorificent Patrem vestrum, qui in caelis est.

4 hoc loco versum 5 habent C W S • 5 hoc loco versum 4 habent C W S
niam C W • 9 quoniam] add. ipsi W • 16 ~ opera vestra bona C

Is 61,2

Ps 37,11

18,33

Ps 24,3s

1 P 3,14

10,22 Act 5,41
1 P 4,1423,30
H 11,32-38

4 Beati qui lugent: quoniam ipsi solamen recipient.

5 Beati qui sunt mites: quoniam ipsi terram hæreditario jure obtinebunt.

6 Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam: quoniam ipsi saturabuntur.

7 Beati qui sunt misericordes: quoniam ipsis misericordia tribuetur.

8 Beati qui sunt mundi corde: quoniam ipsi Deum videbunt.

9 Beati qui sunt pacifici: quoniam ipsi filii Dei vocabantur.

10 Beati quos persequuntur *homines* justitiæ causa: quoniam ipsorum est regnum cœlorum.

11 Beati eritis quum vos convitiis affecerint, et persecuti fuerint, et mentientes dixerint quidvis mali adversum vos, propter me. Gaudete et exultate; quoniam merces vestra multa est in cœlis: ita enim persecuti sunt prophetas qui fuerunt ante vos.

13 Vos estis sal terræ. Quod si sal infatuatus fuerit, quo salietur? ad nihil valet amplius, nisi ut abjiciatur foras, et conculcetur a quibusvis.

14 Vos estis lux mundi. Non potest urbs occultari supra montem posita. Neque accendunt lucernam, et ponunt eam subter modium, sed in candelabrum; et splendet omnibus qui sunt in

16 domo. Ita splendeat lux vestra coram hominibus, ut videant vestra bona opera, glorificentque Patrem illum vestrum qui est in cœlis.

• 7 quia] quo-

De lege adimplenda: 5,17-20

17 Nolite putare quoniam veni solvere Legem aut Prophetas; non veni solvere, sed adimplere. 18 Amen quippe dico vobis: Donec transeat caelum et terra, iota unum aut unus apex non praeteribit a Lege, donec omnia fiant. 19 Qui ergo solverit unum de mandatis istis minimis et docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno caelorum; qui autem fecerit et docuerit, hic magnus vocabitur in regno caelorum.

20 Dico enim vobis: Nisi abundaverit iustitia vestra plus quam scribarum et pharisaeorum, non intrabitis in regnum caelorum.

Non occides. De iudicio et reconciliatione: 5,21-26
(25-26: L 12,58s)

21 Audistis quia dictum est antiquis: "Non occides; qui autem occiderit, reus erit iudicio." 22 Ego autem dico vobis: Omnis, qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio; qui autem dixerit fratri suo: "Racha", reus erit concilio; qui autem dixerit: "Fatue", reus erit gehennae ignis. 23 Si ergo offeres munus tuum ad altare, et ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid adversum te, 24 relinque ibi munus tuum ante altare et vade prius, reconciliare fratri tuo et tunc veniens offer munus tuum. 25 Esto consentiens adversario tuo cito, dum es in via cum eo, ne forte tradat te adversarius iudici, et iudex tradat te ministro, et in carcerem mittaris. 26 Amen dico tibi: Non exies inde, donec reddas novissimum quadrantem.

De adulterio: 5,27-30

27 Audistis quia dictum est: "Non moechaberis". 28 Ego autem dico vobis: Omnis, qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam moechatus est eam in corde suo. 29 Quod si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum et

20 vobis] *add.* quia C W S • 22 vobis] *add.* quia C W S • 23 offers C ciliari C | offeres C; offers W S • 27 dictum est] *add.* antiquis C W S • 28 vobis] *add.* quia C; *add.* quoniam W S

17 Ne existimate me venisse ut dissolvam legem, aut prophetas: non veni ut *eam* dissolvam, sed 18 ut *eam* impleam. Amen quippe dico vobis, Usquedum praeterierit caelum et terra, iota unum aut unus apex nequaquam praeterierit ex lege, 19 usquedum omnia facta fuerint. Quisquis igitur solverit unum ex praeceptis hisce minimis, et ita docuerit homines, minimus vocabitur in regno caelorum: quisquis autem fecerit et docuerit, iste 20 magnus vocabitur in regno caelorum. Dico enim vobis, Nisi abundaverit vestra justitia amplius quam *illa* scribarum et Pharisaeorum, vos nequaquam ingressuros in regnum caelorum.

21 Audistis dictum fuisse a veteribus, Non occides: quisquis autem occiderit, damnas erit iudicii. Ego vero dico vobis, Quicumque irascitur fratri suo temere, damnas erit iudicii: quicumque vero dixerit fratri suo, Raca, damnas erit confessus: quisquis autem dixerit, Fatue, damnas erit gehennae ignis. Igitur, si munus tuum obtuleris ad altare, et illic memineris fratrem tuum habere aliquid contra te; relinque illic munus tuum ante altare, et abi; primum reconciliator fratri tuo, 25 et tunc veni et offer munus tuum. Compone cum adversario tuo cito, dum es in via cum eo: nequando te tradat adversarius iudici, et iudex te tradat ministro, et in custodia conjiciaris. 26 Amen dico tibi, Nequaquam exhibis illinc, usquedum reddideris ultimum quadrantem.

27 Audistis dictum fuisse a veteribus, Non moechaberis. Ego vero dico vobis, Quicumque aspicit mulierem, ut eam concupiscat, jam adulteravit eam in corde suo. Quod si oculus tuus dexter facit ut tu offendas, erue eum, et

Ex 20,13
Dt 5,17

1J 3,15

Mc 11,25

18,34

Ex 20,14
Dt 5,18

18,9
Mc 9,47

proice abs te; expedit enim tibi, ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum mittatur in gehennam. **30** Et si dextera manus tua scandalizat te, abscide eam et proice abs te; expedit enim tibi, ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum abeat in gehennam.

De repudio: 5,31-32
(32: L 16,18)

31 Dictum est autem: "*Quicumque dimiserit uxorem suam, det illi libellum repudii*". **32** Ego autem dico vobis: Omnis, qui dimiserit uxorem suam, excepta fornicationis causa, facit eam moechari; et qui dimissam duxerit, adulterat.

De iuratione: 5,33-37

33 Iterum audistis quia dictum est antiquis: "*Non periurabis; reddes autem Domino iuramenta tua*". **34** Ego autem dico vobis: Non iurare omnino, neque per *caelum*, quia *thronus Dei est*, **35** neque per *terram*, quia *scabellum est pedum eius*, neque per Hierosolimam, quia *civitas est magni Regis*; **36** neque per caput tuum iuraveris, quia non potes unum capillum album facere aut nigrum. **37** Sit autem sermo vester: "Est, est", "Non, non"; quod autem his abundantius est, a Malo est.

De retributione: 5,38-42
(39-42: L 6,29s)

38 Audistis quia dictum est: "*Oculum pro oculo et dentem pro dente*". **39** Ego autem dico vobis: Non resistere malo; sed si quis te percusserit in dextera maxilla tua, praebe illi et alteram; **40** et ei, qui vult tecum iudicio contendere et tunicam tuam tollere, remitte ei et pallium; **41** et quicumque te angariaverit mille passus, vade cum illo duo. **42** Qui petit a te, da ei; et volenti mutuari a te, ne avertaris.

30 enim om. S | abeat] eat C W S • 31 illi] ei C • 32 vobis] add. quia C W S • 39 in dexteram maxillam tuam C • 40 dimitte C • 41 illo] add. (+ et C) alia C W S

18,8
Mc 9,43

Dt 24,1
19,7

Mc 10,3s l
19,9 Mc 10,11s

1 K 7,10s

Lv 19,12
23,16-22

Nu 30,3

Jc 5,12

Is 66,1 Act 7,49

Ps 48,3

2 K 1,17
Jc 5,12

Ex 21,24

Prv 20,22; 24,29
1 P 3,9

abjice abs te:
expedit enim tibi ut pereat unum ex membris tuis, ac non totum corpus tuum conjiciatur in gehennam. Et, si dextera tua manus facit ut tu offendas, excinde eam, et abjice abs te: expedit enim tibi ut pereat unum ex membris tuis, ac non totum corpus tuum conjiciatur in gehennam.

31 Dictum est autem, Quisquis dimiserit uxorem suam, det ei libellum abscessionis. Ego vero dico vobis, Quisquis dimiserit uxorem suam, extra rationem scortationis, facit ut ea moechetur: et quisquis dimissam duxerit, moechatur.

33 Rursum audistis dictum fuisse a veteribus, Non pejerabis, sed reddes Domino quæ tu juraveris.

34 Ego vero dico vobis, Ne jurate omnino: neque per coelum, quia thronus Dei est: neque per terram, quia scabellum est pedum ejus; neque per Hierosolyma, quia urbs est magni regis.

36 Neque per caput tuum jures, quia non potes unum capillum album aut nigrum facere. Esto autem sermo vester, Etiam, etiam, Non, non: quod autem supra hæc redundat, ab illo improbo emanat.

38 Audistis dictum fuisse, Oculum pro oculo, et dentem pro dente. Ego vero dico vobis, Ne obsistite improbo; sed qui te cædet in dexteram tuam maxillam, obverte ei et alteram: et ei qui velit tecum contendere, ac tunicam tuam capere,

41 dimitte illi etiam pallium: et quisquis te angariabit *ad* milliare unum, abi cum eo duo. Penitenti abs te dato: et volentem mutuari abs te, ne aversator.

De dilectione inimicorum: 5,43-48
(43-48: L 6,27s.32-36)

43 Audistis quia dictum est: "*Diliges proximum tuum* et odio habebis inimicum tuum". 44 Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros et orate pro persequentibus vos, 45 ut sitis filii Patris vestri, qui in caelis est, quia solem suum oriri facit super malos et bonos et pluit super iustos et iniustos. 46 Si enim dilexeritis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habetis? Nonne et publicani hoc faciunt? 47 Et si salutaveritis fratres vestros tantum, quid amplius facitis? Nonne et ethnici hoc faciunt? 48 Estote ergo vos perfecti, sicut Pater vester caelestis perfectus est.

De eleemosyna: 6,1-4

6 Attendite, ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis; alioquin mercedem non habetis apud Patrem vestrum, qui in caelis est. 2 Cum ergo facies eleemosynam, noli tuba canere ante te, sicut hypocritae faciunt in synagogis et in vicis, ut honorificentur ab hominibus. Amen dico vobis: Receperunt mercedem suam. 3 Te autem faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua, 4 ut sit eleemosyna tua in abscondito, et Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi.

De oratione. Oratio dominica: 6,5-15
(9-13: L 11,2-4 14-15: Mc 11,25s)

5 Et cum oratis, non eritis sicut hypocritae, qui amant

44 vestros] *add.* benefacite his qui oderunt vos C W S | persequentibus] *add.* et calumniantibus C W S • 45 quia] qui C W S | ~ bonos et malos C W S • 46 dilexeritis] diligitis C; diligatis W S | habebitis C W S • 48 sicut] *add.* et C W S ¶ 6.1 habebitis C W S • 2 facies] facis C

43 Audistis dictum fuisse, Diliges proximum tuum, 44 et odio habebis inimicum tuum. Ego vero dico vobis, Diligite inimicos vestros, benedicite iis qui exsecrantur vos, benefacite iis qui oderunt vos, et orate pro iis qui vobis sunt infensi, 45 et persequuntur vos: ut sitis filii Patris illius vestri qui est in caelis: facit enim ut sol suus exoriatur super improbos ac bonos, et pluit super 46 justos et injustos. Nam si dilexeritis eos qui diligunt vos, quam mercedem habebitis? nonne 47 et publicani idem faciunt? Et si complexi fueritis fratres vestros solum, quid amplius facitis? nonne 48 et publicani ita faciunt? Estote igitur vos perfecti, ut Pater vester ille, qui est in caelis, perfectus est.

6 ATTENDITE ne justitiam vestram exerceatis coram hominibus, ut spectemini ab eis: alioqui mercedem non habebitis apud Patrem vestrum qui est in caelis. Itaque quum praestabis eleemosynam, ne curato buccina cani coram te, sicut hypocritae faciunt in synagogis et in plateis, ut gloriam consequantur ab hominibus: amen dico vobis, 3 Perceptam habent mercedem suam. Quum vero tu das eleemosynam, ne noverit sinistra tua quid 4 faciat dextera tua; ut sit tua eleemosyna in occulto: Pater autem tuus, qui te aspicit in occulto, reddet tibi in propatulo.

5 Et quum orabis, ne esto ut hypocritae; amant